

УДК 81'25

ГОЛОВНЬОВА-КОППА Ольга – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, вул. 68 Десантників, 10, Миколаїв, 54000, Україна (yaniolga@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2631-6655>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.45.9>

Бібліографічний опис статті: Головньюва-Коппа, О. (2021). Особливості перекладу роману Стівена Кінга «11/22/63». *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 45, 93–104. doi: 10.24919/2522-4565.2021.45.9.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ СТВЕНА КІНГА «11/22/63»

Анотація. У статті охарактеризовано лексичні та комплексні трансформації, виявлені в україномовному перекладі роману Стівена Кінга «11/22/63», здійсненому О. Карасюком. Указано останні напрацювання з досліджуваної проблеми, представлено їх короткий огляд. Обґрунтовано доцільність використання перекладацьких перетворень, засвідчено актуальність їх розмежування, встановлено їхні особливості та типи. Розглянуто класифікації В. Комісарова, Л. Латишева, Р. Міньяр-Білоручева, Я. Рецкера, А. Фітермана, А. Швейцера та А. Шевніна та встановлено характер розбіжностей між ними; зроблено висновок про відсутність у літературі однозначного погляду на проблему класифікації перекладацьких перетворень попри високий ступінь розробленості теми. Автор надає перевагу класифікації В. Комісарова, де всі перетворення поділено на лексичні, граматичні й комплексні. Опис особливостей використання трансформацій у перекладі роману Стівена Кінга «11/22/63» здійснено на її основі, але з додатковим виокремленням деяких різновидів лексичних трансформацій (диференціація, прийом лексичного додавання, прийом лексичного вилучення, прийом цілісного перетворення). Наголошено, крім того, на такому: С. Кінг будує свої тексти так, що перекладач просто змушений використовувати різноманітні трансформації задля забезпечення адекватності перекладу. Ідеться про назви реалій, а також про граматичні структури й форми, властиві тільки світові англійців та англійської мови. Тож важливою ознакою його українськомовних перекладів є використання значної кількості перекладацьких трансформацій (до шести в межах окремих речень), до того ж з єдиною настановою: найбільш точно передати зміст і сенс оригінального тексту. Виокремлено також помилки перекладача у застосуванні перекладацьких прийомів та запропоновано варіанти їх усунення.

Ключові слова: трансформація, перекладацькі перетворення, диференціація, прийом лексичного додавання, прийом лексичного упуцнення, прийом цілісного перетворення, адекватність перекладу.

HOLOVNEVA-KOPPA Olha – Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer at the English Language Department, Petro Mohyla Black Sea National University, 10, 68 Desantnikiv str., Mykolaiv, 54000, Ukraine (yaniolga@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2631-6655>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.45.9>

To cite this article: Holovneva-Koppa, O. (2021). Osoblyvosti perekladu romanu Stivena Kinga «11/22/63» [Features of translation of Steven King’s novel “11/22/63”]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Filolohiia» – Problems of Humanities. «Philology» Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 45, 93–104. doi: 10.24919/2522-4565.2021.45.9 [in Ukrainian].

FEATURES OF TRANSLATION OF STEVEN KING’S NOVEL «11/22/63»

Summary. *The article characterizes the lexical and complex transformations revealed in the Ukrainian translation of Stephen King’s novel “11/22/63” made by O. Karasyuk. The latest researches on the described problem are indicated; a brief overview is presented. The expediency of using translation transformations is substantiated, the urgency of their differentiation is proved, their features and types are established. The classifications of V. Komissarov, L. Latyshev, R. Minyar-Biloruchev, J. Retsker, A. Fitterman, A. Schweizer and A. Shevnin are considered and the nature of differences between them is established; it is concluded that there is no unambiguous view in the literature on the problem of classification of translation transformations, despite the high degree of elaboration of the topic. The author prefers V. Komissarov’s classification, where all transformations are divided into lexical, grammatical and complex. The description of the peculiarities of the use of transformations in the translation of Stephen King’s novel “11/22/63” is based on it, but with additional selection of some types of lexical transformations (differentiation, lexical addition, lexical omission, full rearrangement). It is also emphasized that St. King constructs his texts in such a way that the translator is simply forced to use various transformations to ensure the adequacy of the translation. We are talking about the names of realities, as well as grammatical structures and forms, peculiar only to the world of English people and English language. Therefore, an important feature of his Ukrainian-language translations is the use of a significant number of translation transformations (up to six within one sentence), moreover, with a single guideline: to most accurately convey the content and meaning of the original text. The translator’s mistakes in the application of translation techniques are also highlighted and options for their elimination are suggested.*

Key words: *transformation, transformations in translation, differentiation, method of lexical addition, method of lexical omission, method of integral transformation, adequacy of translation.*

Постановка проблеми. Проблема адекватного перекладу художніх творів була й є однією з найактуальніших у сфері літератури. Головна мета перекладу – досягнення адекватності, а основне завдання перекладача за її досяг-

нення – уміле використання різних перекладацьких трансформацій для того, щоб текст перекладу найточніше передавав інформацію, закладену в оригіналі. Фактично переклад художнього твору ґрунтується на використанні перекладацьких перетворень, а успіх книги, виданої чужою мовою, залежить від того, чи правильно перекладач використав трансформації для передачі особливих елементів мови оригіналу та чи не припустився помилок у застосуванні перекладацьких прийомів.

Особливості вживання перекладацьких трансформацій розглядали такі вчені, як В. Комісаров, С. Максимов, Ю. Найда, А. Швейцер, докладно простеживши при цьому природу трансформацій та їхню специфіку. Саме з опорою на їхні праці варто проаналізувати цей аспект роману Стівена Кінга «11/22/63», книги, перекладеної з англійської мови на українську ще 2012 року, але досі мало дослідженої на предмет перекладацьких трансформацій та помилок у їх використанні. Твори цього автора сьогодні дуже популярні: регулярно з'являються нові романи, збірки та їх переклади різними мовами світу; за ними режисери активно знімають фільми й серіали (за романом «11/22/63» вийшов серіал-екранізація), а кіноінтерпретації більш давніх його романів уважаються одними з найкращих в історії кінематографу. Через це зацікавленість творами С. Кінга, увага до них щороку зростають, а дослідження їх перекладів увійшло до переліку **актуальних** проблем сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Стівена Кінга – це не лише розважальна література, якою цікавляться читачі по всьому світу, а й матеріал для роботи мовознавців. Книги Стівена Кінга засновані не лише на описах жахливого, а й на глибокому психологізмі, при цьому автором використовується цікава лексика, яка є складною для перекладу. Його твори наповнені не тільки кривавими картинами, а й часто забутими цитатами класиків. Жахливе і фантастичне спостерігаються в ранньому фольклорі різних країн і народів. Пов'язано це з незначним ступенем вивченості навколишнього світу. Література жахів (англ. *Horror literature, horror fiction*) – жанр фантастичної літератури, що має справу з надприродним у прямому сенсі слова, має обмежений набір персонажів, запозичених, як правило, з міфології різних народів. На розгляді питань, пов'язаних із літературою жахів, зосереджують увагу переважно такі зарубіжні дослідники, як: Д.Д. Джонсон, С.Т. Джоші, М. Касл, Н. Керол, М. Класен, Х.Ф. Лоувкрафт, Д. Стрінаті, Т. Тодоров, Д. Цілман та ін., та невелика кількість вітчизняних науковців, таких, як О.Є. Артем'єва, Є.В. Жаринов, Т.М. Тимошенкова та ін.

Метою статті є аналіз лексичних та комплексних перекладацьких трансформацій в українськомовному варіанті роману Стівена Кінга «11/22/63» й обґрунтування доцільності їх використання.

Виклад матеріалу. Трансформація – основа більшості прийомів перекладу, яка полягає у зміні формальних (лексичні та граматичні трансформації) та семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту за збереження інформації, призначеної для передачі.

Трансформація (або перетворення) слугує основою для більшості перекладацьких прийомів. У загальному сенсі слова термін «трансформація», застосований до процесу перекладу, означає перетворення формальних компонентів одиниці вихідного тексту, але зі збереженням інформації, закладеної в повідомленні, призначеному кінцевому адресату (Сіняговська, с. 92). Такі перетворення використовують під час перекладу слів та речень, які в певному контексті потребують уточнень, розширень або доповнень, адже дослівна передача оригіналу призвела б до неправильного розуміння змісту читачем (Федоров, 2002, с. 226).

В. Комісаров визначає перекладацькі трансформації як перетворення, за допомогою яких можна виконати перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу у вказаному сенсі (Комісаров, 2000, с. 45). Перекладацькі трансформації є особливим видом міжмовного перефразування, яке має істотні відмінності від трансформацій у рамках однієї мови. «Коли ми говоримо про одномовні трансформації, то маємо на увазі фрази, які відрізняються одна від одної граматичною структурою й лексичним наповненням, але передають практично той самий зміст і здатні виконувати в певному контексті ту саму комунікативну функцію» (Кухаренко, 2002, с. 3). Порівнюючи початковий текст і перекладений, ми мимоволі відзначаємо, що деякі відрізки початкового тексту перекладені слово в слово, а деякі – зі значними відхиленнями від буквальних відповідників. Привертають увагу насамперед ті місця перекладного тексту, що за своїми мовними засобами абсолютно не схожі на результатні (Gentzler, 2001, с. 87). Отже, у нашій мовній свідомості існують деякі міжмовні відповідності, відхилення від яких сприймаємо як міжмовні трансформації.

Для подальшого розгляду перетворень у тексті перекладу важливо уточнити зміст поняття «перекладацька трансформація». Серед визначень, запропонованих Л. Бархударовим, Р. Міньяр-Білоручевим, Я. Рецкером, А. Швейцером, В. Щетінкіним, Л. Латишевим, В. Комісаровим, В. Гаком та ін., основоположним вважають визначення Л. Бархударова, оскільки воно найбільш точно відображає сутність аналізованого поняття. Перекладацькі трансформації, на його думку, – це «перетворення тексту, створеного однією мовою, в еквівалентний йому текст іншою мовою» (Бархударов, 2010, с. 6). Бархударов вважає, що «перетворення» не можна розуміти буквально: сам вихідний текст або текст оригіналу не «перетворюється» в тому сенсі, що не змінюється сам собою. Цей текст, звичайно, сам залишається незмінним, але поряд із ним і на його основі створюють інший текст іншою мовою, який називаємо «перекладом» у першому значенні цього слова (переклад як сам перекладений текст). Отже, термін «перетворення» (або «трансформація») тут може бути вжитий лише в тому значенні, у якому його використовують у синхронному описі мови: йдеться про певне відношення між двома мовними одиницями, з яких одна є вихідною, а друга створена на її основі.

У рамках опису процесу перекладу перекладацькі трансформації розглядають не в статичному плані (як засіб аналізу відношень між одиницями мов і їх словниковими відповідниками), а в плані динамічному (як способи пере-

кладу, які може використовувати перекладач у процесі перекладу оригіналу в тому разі, коли лексичні відповідники відсутні або не можуть бути використані в тому чи тому контексті).

Концепція В. Комісарова зводиться до таких видів трансформацій, як лексична, граматична й комплексна. Серед лексичних трансформацій він розрізняє транслітерацію, перекладацьке транскрибування, калькування, деякі лексико-семантичні заміни: модуляцію, конкретизацію та генералізацію. До граматичних трансформацій учений відносить дослівний переклад (або синтаксичне уподібнення), граматичні заміни (заміни членів речення, форм слова, частин мови) та членування речення. Комплексні трансформації можна назвати лексико-граматичними. До них належать описовий переклад, антонімічний переклад та компенсація (Комиссаров, 2001, с. 173).

Саме цією класифікацією ми скористаємося під час аналізу перекладу роману С. Кінга, хоча існують й інші думки щодо виокремлення видів перекладацьких трансформацій. Так, у спільній праці А. Шевніна й Н. Серова йдеться про два типи перекладацьких перетворень:

- лексичні трансформації, до яких віднесено компенсацію, антонімічний переклад, конкретизацію, заміну причини наслідком, генералізацію;
- граматичні трансформації: упущення, перестановки, додавання й транспозиції (Серов, 1979, с. 23).

Такої ж думки дотримується у своїх працях Я. Рецкер. Він виділяє:

- граматичні трансформації у вигляді заміни частин мови або членів речення;
- лексичні трансформації, які полягають у конкретизації, генералізації, диференціації значень, антонімічному перекладі, компенсації втрат, що виникають у процесі перекладу, а також у смисловому розвитку й цілісному перетворенні (Радчук, 2008, с. 21).

А. Фітерман і Т.Р. Левицька виділяють три типи перекладацьких трансформацій:

- граматичні трансформації, до яких належать прийоми перестановки, упущення та додавання, перебудови та заміни пропозицій;
- стилістичні трансформації, а саме: синонімічні заміни, описовий переклад, компенсація та інші види заміни;
- лексичні трансформації, які включають заміну й додавання, конкретизацію та генералізацію, а також упущення (Левицкая, 1973, с. 56).

Р. Міньяр-Білоручев також називає три види трансформацій: лексичні, граматичні й семантичні. До першого виду він відносить прийоми генералізації й конкретизації, до другого – пасивізації, заміни частин мови і членів речення, об'єднання речень або їх членування, до третього – метафоричні та синонімічні заміни, логічний розвиток понять, антонімічний переклад та прийом компенсації (Миньяр-Белоручек, 1996, с. 103).

На чотири групи пропонує ділити трансформації А. Швейцер, але пише не про види перетворень, а про рівні, на яких вони відбуваються:

– трансформації на компонентному рівні семантичної валентності означають застосування різного роду заміні, наприклад заміна морфологічних засобів лексичними, іншими морфологічними, синтаксичними або фразеологічними;

– трансформації на рівні прагматичному полягають у прийомах перекладацьких компенсацій, заміни тих чи тих стилістичних засобів іншими, заміни алюзій на аналогічні поняття, а також у застосуванні описового перекладу;

– трансформації, здійснювані на референційному рівні, – це:

конкретизація (або гіпонімічна трансформація);

генералізація (гіперонімічна трансформація);

заміна реалій (інтергіпонімічна трансформація);

переклад за допомогою реметафорізації (синекдохічна трансформація);

метонімічні трансформації;

реметафорізація (заміни однієї метафори іншою);

деметафорізація (заміни метафори її антиподом – неметафорою);

– трансформації на стилістичному рівні – це компресія та розширення.

Під компресією мають на увазі еліпсис, упущення зайвих елементів і лексичне згортання (Швейцер, 1988, с. 123).

Найбільше видів трансформацій називає Л. Латишев, а саме:

– стилістичні перетворення (трансформація стилістичного забарвлення перекладеного слова);

– морфологічні перетворення (перетворення однієї частини мови в іншу або заміна її декількома частинами мови);

– синтаксичні перетворення (трансформація синтаксичних конструкцій, зміна типу підрядних речень, зміна типу синтаксичного зв'язку, трансформація речення в словосполучення і перестановка частин у складнопідрядних і складносурядних реченнях);

– семантичні трансформації (заміни деталей-ознак);

– трансформації змішаного виду (конверсивна трансформація й антонімічний переклад) (Латишев, 2000, с.78).

У статті для аналізу перекладацьких трансформацій вибрано роман Стівена Кінга «11/22/63», в якому виокремлено лексичні та комплексні трансформації, встановлено доцільність їх застосування, вибрано найцікавіші приклади для детальнішого аналізу, а також виявлено помилки у застосуванні перекладацьких трансформацій і запропоновано власні варіанти перекладу проблемних елементів оригіналу.

Приклад 1. Оригінал:

«I have never seen you shed tears», she said, speaking in the flat tones people use when they are expressing the absolute final deal-breaker in a relationship.

Переклад:

– *Я ніколи не бачила, щоби ти видушив із себе бодай сльозинку, – казала вона, промовляючи це тим безбарвним тоном, яким користуються люди, коли оголошують абсолютно остаточний вирок розірваним стосункам.*

У цьому фрагменті перекладу використано таку трансформацію, як диференціація, до того ж тричі. По-перше, автор перекладає слово flat як «безбарвний». Диференціація тут використана з огляду на багатство семантичної структури зазначеного слова. Словник пропонує такі варіанти перекладу: 1. плоский, рівний, гладкий; 2. нерельєфний; 3. дрібний, неглибокий; 4. плоскодонний (про судно); 5. штабовий, смуговий (про залізо); 6. (військ.) настільний; 7. нудний, нецікавий; 8. в'ялий, монотонний; 9. у поганому настрої, пригнічений; 10. однаковий, однорідний; 11. (муз.) бемольний; малий (про інтервал); 12. грам. який не має частки to (про інфінітив); який не має відповідного граматичного або словотворчого показника. Як бачимо, тільки восьме значення аналізованого слова частково передає сенс, актуальний для цього контексту. Перекладач вибирає саме цей варіант перекладу, але із заміною слова «в'ялий» його контекстуальним синонімом «безбарвний».

По-друге, слову express в перекладі дібрано відповідником слово «оголошувати». Це значення не представлено у словниковій статті, але його можна логічно вивести з прямого значення слова express – «виражати, висловлювати». Така заміна цілком виправдана, позаяк далі в тексті використано слово «вирок», яке в українській мові не взаємодіє зі словом «висловити» перекладач ужив сталий вираз «оголосити вирок».

По-третє, слово deal-breaker перекладач передає словом «вирок». На відміну від попереднього прикладу диференціації, коли запропонований варіант перекладу можна вивести з одного зі значень оригінального слова, лише дещо модифікувавши його, значення «вирок» у слові deal-breaker не представлено. Це слово не має однослівного відповідника в українській мові, тож в англо-українському словнику представлено описово: «умова, яка перешкоджає укладанню угоди у вирішальний момент». У такому разі перекладач вибирає один із трьох варіантів перекладу: 1. передати слово deal-breaker шляхом експлікації значення словникової статті; 2. перекласти це слово як «розрив», використавши прийом смислового розвитку, адже логічно припустити, що якщо певна умова перешкоджає підписанню угоди, то її розривають; 3. замінити іншим словом, доречним у цьому контексті. Перший варіант перекладу неприпустимий, адже в оригіналі це слово використано як засіб образності тексту, а не як термін «переломний момент в угоді». Експлікація була б доречна під час перекладу юридичного або офіційно-ділового тексту, коли термін ужито в прямому значенні і його неможливо замінити іншим. Отже, задля збереження образності тексту варто уникати описового перекладу.

Другий варіант більш доречний: слово «розрив» логічно впливає зі значення слова deal-breaker і може сполучатися зі словом «стосунки», ужитим наприкінці речення. Переклад фрази deal-breaker in a relationship як «розрив стосунків» був би і граматично, і лексично правильним, але з утратою образності фрази, адже «розрив у стосунках» – стилістично нейтральне українське словосполучення, тоді як в оригіналі вжито нетиповий для повсякденного мовлення вираз.

Перекладач вибирає третій варіант перекладу – він заміняє один термін іншим. Слово «вирок» нетипове для повсякденної мови й наділене в аналізованому контексті певною метафоричністю. Запропонований варіант кращий за словосполучення «розрив стосунків», адже фраза «вирок стосункам» несе у собі той самий сенс, але при цьому збагачує текст метафорою. Цей варіант перекладу є спірним питанням у плані кваліфікації трансформацій: його можна вважати і диференціацією, адже, по суті, має місце контекстуальна заміна, і компенсацією, бо перекладач компенсує термін офіційно-ділової лексики в оригіналі юридичним терміном у перекладі.

2. Диференціація та лексичне додавання. Ці дві трансформації варто розглядати в комплексі, адже вони тісно взаємодіють за перекладу словосполучення *shed tears* фразою «видушив із себе бодай сльозинку». Диференціація виявляє себе в перекладі слова *shed* словом «видушив», тоді як слово «бодай» – результат застосування прийому лексичного додавання. Ця фраза зазнала трансформацій з однією метою – підвищити метафоричність тексту перекладу. Автор перетворює слово «сльоза» на «сльозинку», додавши зменшувально-пестливий суфікс, і використовує не представлене в оригіналі слово «бодай», застосувавши в такий спосіб прийом мейозису (применшення). Така конструкція вимагає заміни нейтрального слова *shed* стилістично маркованим у перекладі. В українській мові зі словом «сльоза» зазвичай сполучаються два дієслова: «проронити» та «пролити», але вони недостатньо емоційно забарвлені. То автор перекладу звертається до макроконтексту: в уривку розділу йдеться про сімейну сварку, у якій дружина звинувачує чоловіка в тому, що він зовсім неемоційний, бо ж навіть не намагався заплакати на похороні її батьків, як і в інших критичних ситуаціях. Перекладач припускає, що плакати на похороні, навіть якщо людина не дуже емоційна, – це загальноприйнята норма, отже, претензією дружини було те, що чоловік не проронив сльози навіть вимушено. У цьому контексті варіант «видушив» як результат використання прийому диференціації є доречнішим, він посилює образність перекладеного тексту.

3. Лексичне додавання. Ще один приклад лексичного додавання вбачаємо у фразі «вирок розірваним стосункам», розглянутій вище, але без доданого слова «розірваним». На нашу думку, це додавання не спотворює перекладу, але не є при цьому обов'язковим – фраза «вирок стосункам» уже містить значення розірваності, адже в українській мові словосполучення «винести вирок» априорі несе в собі негативний відтінок. Отже, фрази «вирок стосункам» і «вирок розірваним стосункам» позначають ту саму ситуацію, тож додавання слова «розірваним» є не необхідністю, а суто вибором перекладача.

Приклад 2. Оригінал:

With my belly full, I went into the study and booted up my computer. The town library was my first cyber-stop.

Переклад:

Вже з повним шлунком я пішов до свого кабінету і ввімкнув комп'ютер. Першу кіберзупинку я зробив на сайті міської бібліотеки.

1. Диференціація. Перекладач уживає її для передачі слова *belly*, яке словник фіксує з такими значеннями: 1. живіт; пузо; 2. шлунок; 3. матка; 4. (книж.) черво, утроба; 5. нутрощі; 6. апетит.

У першому значенні «живіт; пузо» це слово підходить до контексту, але фраза «з повним пузом» звучатиме комічно чи навіть грубо, тоді як в оригіналі словосполучення *with my belly full* має нейтральний відтінок. Саме тому перекладач вибирає друге із запропонованих словником значень. До того ж словосполучення «з повним шлунком» часто вживане у побутовому мовленні.

2. Калькування та лексичне додавання. Прийом калькування, як видається, є улюбленою трансформацією перекладача і становить специфічну ознаку його індивідуального стилю, але здебільшого не є виправданим, бо ускладнює сприймання твору читачем. Ідеться про переклад слова *cyber-stop* як «кіберзупинка». В англійській мові прикметник *cyber* використовують на позначення будь-якого поняття, пов'язаного з комп'ютерами та інформаційними технологіями. Найточнішими його українськими відповідниками є слова «комп'ютерний» та «віртуальний». Натомість префікс (чи префіксоїд) «кібер» сприймається як щось пов'язане з роботами, наукою або фантастикою (наприклад, кібернетика, кіберпанк тощо). Отже, слово «кіберзупинка» для українського читача звучить досить дивно, тоді як носіями англійської мови сприймається як правильне. У такому разі у перекладача є два варіанти вибору. Перший варіант – замінити префікс «кібер» найближчим синонімом. Позаяк ідеться про Інтернет, буде правильним замінити прикметником «віртуальний», який уже узвичаївся в сучасній українській мові, тож фраза «наступна віртуальна зупинка» асоціюватиметься саме з комп'ютерами.

Другий і більш удалий варіант – вилучення слова «кібер». В оригіналі його вжито не для того, щоб ускладнити текст, а для уточнення місця пошуку. Якщо поглянути на контекст, то лише в першому реченні згадано про пошук за допомогою комп'ютера: *...I went into the study and booted up my computer.* У наступному реченні головний герой каже, що спершу зупинився на сайті міської бібліотеки, але саме слово «сайт» в оригіналі не представлено. Його замінює саме цей прикметник «кібер», який уточнює, що інформацію шукають не в самій бібліотеці, а на її сайті. У перекладі використано це пропущене в оригіналі слово «сайт»: *Першу кіберзупинку я зробив на сайті міської бібліотеки.* Отже, читачу вже зрозуміло, що інформацію шукають в Інтернеті, а тому префікс «кібер» у цьому контексті зайвий – його функцію виконує додане слово «сайт».

Варто зазначити, що автор будує оригінальний текст, що перекладач просто змушений використовувати трансформації задля збереження адекватності перекладу. С. Кінг використовує багато граматичних структур, фраз та реалій, характерних лише для англійської мови, і це потребує заміни деяких із лексичних одиниць. Характерним для перекладу його творів є нагромадження трансформацій, коли в одному реченні може бути використано до шести

виправданих перекладацьких перетворень лише для того, щоб передати сенс оригінального тексту.

Під час підготовки статті опрацьовано понад 100 лексичних і комплексних трансформацій та вибрано 30 найяскравіших прикладів для детального аналізу. Найчастіше перекладач застосовує прийом диференціації, бо англійська й українська мови різняться обсягами значень слів. Окрім того, за рахунок диференціації він намагається збагатити власний текст, вибираючи зі словникових значень найбільш експресивні. Доволі часто вдається він і до прийому додавання з метою уточнення певних понять оригіналу, які за дослівного перекладу були б незрозумілі українському читачеві, і до прийому смислового розвитку – задля адаптації типових для англійської мови лексичних та граматичних структур до норм української мови. Поширеним явищем є перетворення цілих висловлень або ж їхніх фрагментів, що засвідчує складність для перекладу фраз особливої структури, використаних у мові оригіналі.

Не надто цікавими для аналізу, але доволі поширеними є прийоми транскрибування та транслітерації – це свідчить про те, що автор часто використовує власні назви, характерні для Америки та американського побуту, а також географічні назви. Порівняно з іншими прийомами експлікацію використовувано не так часто, але навіть декілька випадків описового перекладу переконують у тому, що С. Кінг використовує у своїх творах лексичні одиниці, які не мають українських відповідників, зазвичай це сленгові слова та вирази, а також слова-екзотизми, тобто назви американських реалій, що нехарактерні для українського побуту (виняток у книзі становить поняття *call-in show*, доволі поширене в Україні, але яке так і не отримало єдиної назви).

Висновки. Проаналізувавши доцільність використання перекладацьких перетворень, можна зробити висновок, що перекладач загалом виправдано застосовує лексичні та комплексні трансформації для передачі змісту оригіналу, що робить переклад адекватним. Ба більше, у деяких випадках він використовує перекладацькі прийоми заради підсилення експресивності кінцевого тексту та наближення його стилю до стилю автора. Найбільшу проблему для перекладача становлять трансформації компенсації та калькування. Перший прийом використовується часто, адже в оригіналі трапляється чимало висловів, характерних лише для англійської мови, римованих рядків, фразових дієслів або одиниць, що відбивають особливості місцевої вимови, які потрібно передати в перекладі за допомогою інших засобів. Тож перекладач використовує компенсацію для передачі таких елементів оригіналу, які неможливо передати дослівно або навіть описово, але не завжди вдало. Найяскравіше підтверджує зазначене переклад крилатого виразу *life turns on a dime* як «монетка життя обертається мигцем», упущення сенсу в перекладі фрази-дражнилки *Hoptoad Harry, hoppin down the av-a-new* як «кульгає Гаррі-Шкряк по ой-вей-ню». У фразі «неблизькі постріли потрапляють у ціль» не збережено гри слів, притаманної англійському виразові *longshots are lucky shots*. Але найбільш невдалим прийомом перекладача є калькування, адже він застосовує його переважно не через

необхідність, а через власні вподобання. Його застосування – одна з прикмет стилю перекладача, яку складно оцінити позитивно. Калькування часто-густо спотворює зміст висловлень, робить їх незрозумілими для того українського читача, який не знає англійської мови. Невдалим треба визнати переклад cyber-stop як «кіберзупинка», muttered як «мурмотнувши», weekends як «вікенди», dead phone як «мертвий телефон».

Перекладач припускається помилок і в застосуванні інших трансформацій. Так, переклад слова frenemy за допомогою експлікації «ворог, котрий став мені приятелем» не компенсує контамінацію в оригіналі, а переклад фрази most at least five years old як «переважно не старшими п'яти років» через антонімічний переклад узагалі спотворює зміст всієї фрази.

Об'єктом подальших розвідок можуть стати інші переклади нових романів Стівена Кінга, на основі дослідження яких можна буде зробити висновок про доцільність використання певних трансформацій для перекладу творів цього автора, а також окреслити найбільш удалу та адекватну трансформаційну стратегію для перекладачів.

ЛІТЕРАТУРА

- Баранцев К.Т.** Англо-український фразеологічний словник ; 3-є вид. Київ : Знання, 2006. 1056 с.
- Бархударов Л.С.** Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва : ЛКИ, 2010. 240 с.
- Комиссаров В.Н.** Общая теория перевода. Москва : ЧеРо, 2000. 136 с.
- Комиссаров В.Н.** Современное переводоведение. Москва : ЭТС, 2001. 256 с.
- Кухаренко В.А.** Интерпретация текста : учебник ; 3-е изд., испр. Одесса : Латстар, 2002. 292 с.
- Латышев Л.К.** Практический курс перевода. Москва : Международные отношения, 2000. 232 с.
- Левицкая Т.Р.** Пособие по переводу с английского языка на русский. Москва : Высшая школа, 1973. 136 с.
- Миньяр-Белоручев Р.К.** Теория и методы перевода. Москва : Московский Лицей, 1996. 208 с.
- Радчук В.Д.** Динаміка перекладності. *Питання літературознавства*. 2008. Вип. 75. С. 289–295.
- Серов Н.В.** Теория и практика перевода : пособие для студентов. Издательство КГУ, 1979. 125 с.
- Сіняговська І.Ю.** Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Філологічні студії Криворізького державного педагогічного університету*. 2014. Т. 221. № 209. С. 89–93.
- Федоров А.В.** Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) : учебное пособие ; 5-е изд. Москва : ФИЛОЛОГИЯ ТРИ, 2002. 416 с.
- Швейцер А.Д.** Перевод и лингвистика: Статус, проблемы, аспекты. Москва : Наука, 1988. 215 с.
- Gentzler Edwin.** Contemporary Translation Theories. 2nd Edition. London & New York: Routledge, 2001. 248 p.

REFERENCES

- Anhlo-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk*. (2006). *Anhlo-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk [English-Ukrainian phraseological dictionary]* 3-е vyd. Kyiv : T-vo «Znannia» [in Ukrainian].
- Barkhudarov, L.S.** (2010). *Yazuk i perevod. Voprosu obshchei i chastnoi teorii perevoda [Language and translation (Questions of general and particular theory of translation)]*. Moscow : «Yzdatelstvo LKY» [in Russian].
- Komyssarov, V.N.** (2000). *Obshchaia teoriya perevoda [Modern translation studies]*. Moscow : CheRo [in Russian].
- Komyssarov, V.N.** (2001). *Sovremennoe perevodovedeniye [Modern translation studies]*. Moscow : «ETS» [in Russian].
- Kukharenko, V.A.** *Interpretatsiya teksta [Interpretation of the text]*. Odessa : Latstar, 2002. [in Russian].
- Latushev, L.K.** (2000). *Prakticheskii kurs perevods [Practical translation course]*. Moscow : Mezhdunarodnie otnosheniia [in Russian].
- Levytskaia, T.R.** (1973). *Posobyie po perevodu s anhlyiskoho yazuka na russkii [English to Russian translation guide]*. Moscow : Vushhaia shkola [in Russian].
- Myniar-Beloruichev, R.K.** (1996). *Teoriya y metodu perevoda [Theory and methods of translation]*. Moscow : Moskovskiy Lytsei [in Russian].
- Radchuk, V.D.** (2008). *Dunamika perekladnosti [Dynamics of transferability]*. *Pytannia literaturoznavstva – Questions of literary criticism*, 75, (pp. 289–295) [in Ukrainian].
- Serov, N.V.** (1979). *Teoriya y praktyka perevoda [Translation theory and practice]*. Elysta : KHU [in Russian].
- Siniahovska, I.Iu.** (2014). *Vyznachennia ta klasyfikatsiia perekladatskykh transformatsii u protsesi khudozhnoho perekladu tekstu [Definition and classification of translation transformations in the process of artistic translation of a text]*. *Filolohichni studii Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu – Philological studies of Kryvyi Rih State Pedagogical University, Vols. 221, 209*, (pp. 89–93) [in Ukrainian].
- Fedorov, A.V.** (2002). *Osnovu obshchei teoryy perevoda (lynhvystycheskye problemu) [Fundamentals of General Translation Theory (Linguistic Problems)]*. Moscow : OOO «Yzdatelskyi Dom «FYLOLOHYIa TRY» [in Russian].
- Shveitser, A.D.** (1988). *Perevod i linyvystuka: Status, problemu, aspektu [Translation and linguistics: status, problems, aspects]*. Moscow : Nauka [in Russian].
- Gentzler, Edwin** (2001). *Contemporary Translation Theories*. 2nd Edition. London & New York: Routledge [in English].